

หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐ GOOD GOVERNANCE AND PUBLIC ADMINISTRATION

¹ภูติศ นอขุนทด

¹Phudit Nokhuntod

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

Phudit.no@ssru.ac.th

Received December 25, 2021; Revised February 12, 2022; Accepted March 20, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนอธิบายเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐ โดยกล่าวถึง ธรรมาภิบาลกับการบริหารแนวใหม่ หลักธรรมาภิบาลคืออะไร ลักษณะของธรรมาภิบาลองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล ความยั่งยืนของธรรมาภิบาล การบริหารงานภาครัฐ ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐ ความสำคัญของธรรมาภิบาลต่อการบริหารงานภาครัฐ โดยธรรมาภิบาลเป็นการบริหารงานของภาครัฐในทุก ๆ ด้านโดยชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักเหตุผลและความเป็นธรรม นำกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน ประชาชนเพื่อให้ประเทศชาติมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็งมีความชอบธรรม มีโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ การมีหลักการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นเรื่องในทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและถือเป็นแนวปฏิบัติกันมากขึ้น ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐจึงนับเป็นกระแสที่ทุกภาคให้ความสำคัญและสนใจและนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กรเป็นหลัก ดังนั้นหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า หากองค์กรมีการบริหารงานภาครัฐที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนถึงผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ดังนั้นหากความไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อรัฐบาล ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐย่อมสะท้อนถึงความมีธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐในระดับที่สูง สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญที่

¹อาจารย์ ดร. วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จะส่งเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐร่วมกันอย่างบูรณาการในการกล่อมเกล่าเยาวชนไทยให้เป็น “คนดี” ของสังคมเพื่อผลิตคนที่ดีเข้าสู่ระบบบริหารงานภาครัฐและสังคมโดยรวม และเพื่อดำเนินการบริหารงานภาครัฐและพัฒนาองค์การภาครัฐยุคใหม่แห่งธรรมาภิบาลสู่กลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทย New Normal

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, การบริหารงานภาครัฐ

Abstract

In this article, the author describes the principles of good governance and public administration by discussing good governance and a new approach to management. What is good governance? Characteristics of good governance, elements of good governance Sustainability of Good Governance public administration Good Governance and Public Administration The importance of good governance in public administration Governance is the administration of the government in every aspect with fairness and efficiency. by adhering to the principles of reason and fairness Bringing in the process of participation of all parts of society, whether public, private, and people, so that the nation has a strong democratic foundation with legitimacy. have an efficient management structure be transparent can check Having good management principles has become an issue that every sector gives importance and is increasingly regarded as a guideline. Good governance and public administration is therefore a trend that every sector gives importance and is interested in and applied in the organization's operations primarily. Therefore, the principles of good governance It consists of 6 main principles: rule of law, principle of morality, principle of transparency. principle of participation principle of responsibility and value principle If the organization has a transparent public administration can check as well as having a positive effect on the stability of the government and the progress of the country Therefore, if the trust that people have in the government Executives of government agencies reflect a high level of good governance in government administration. Family institutions and educational institutions are important mechanisms for promoting good governance in public administration together in an integrated manner in convincing Thai youths to be "good people" of society in order to produce good people. Enter the government administration system and society as a whole. and to carry out government administration and develop a new era of government organization of good governance into a mechanism to drive the Thai economy New Normal.

Keyword: Good Governance, Public Administration

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการพัฒนา การวางกรอบการพัฒนา ประเทศในระยะ 5 ปี ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มีความมุ่งหมายที่จะเร่งเพิ่มศักยภาพของ ประเทศในการรับมือกับความเสี่ยง ที่อาจส่งผลกระทบต่อที่รุนแรงและเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทันที่ว่าการกำหนดทิศทาง การพัฒนา ประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ พลิกโฉม ประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้ กำหนดเป้าหมายประการหนึ่ง คือ การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยง ภายใต้บริบทโลกใหม่ โดยการสร้างความพร้อมในการรับมือ และแสวงหาโอกาสจากการเป็นสังคมสูงวัย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยโรคระบาด และภัยคุกคามทางไซเบอร์ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและ กลไกทางสถาบันที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัล รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างและระบบการบริหารงานของ ภาครัฐให้ สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้อย่าง ทันเวลา มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2564:35) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการ และโครงสร้างของภาครัฐให้ยืดหยุ่น เชื่อมโยง เปิดกว้าง และมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ สร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาลภาครัฐ โดยเปิดเผยข้อมูลผ่านเทคโนโลยีต่างๆ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการให้ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นและตรวจสอบ การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐผ่านช่องทาง การติดต่อสื่อสารระหว่างกันที่หลากหลาย มีการบูรณาการ การบริหารจัดการและนำไป ประอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐในการแก้ปัญหาและการพัฒนาร่วมกัน เพื่อลด การทุจริตคอร์รัปชัน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2564 :133)

ธรรมาภิบาลกับการบริหารแนวใหม่

ธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในปัจจุบัน เพราะโลกปัจจุบันได้หันไปให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์และธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีมากขึ้น แทนการสนใจเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมดังแต่ก่อน เพราะ กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจมีความสำคัญกระทบถึงกัน การติดต่อสื่อสาร การดำเนินกิจกรรม ในที่หนึ่งมีผลกระทบต่ออีกที่หนึ่ง การพัฒนาเรื่องของการเมืองการปกครองได้มุ่งให้ ประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น หากจะให้ประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การมุ่ง

ดำเนินธุรกิจ หรือปฏิบัติราชการต่างๆ โดยไม่ให้ความสนใจถึงเรื่องของสังคม ประชาชน และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปได้อีกต่อไป การมีการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น ธรรมชาติของการบริหารจัดการที่ดีเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน โดยเฉพาะข้าราชการและพนักงานบริษัทเอกชนเพราะธรรมชาติของการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจร่วมกันนั้น และการให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ รวมทั้งคนด้อยโอกาส ตลอดจนการสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคมในการรับโอกาสต่างๆ ที่ประชาชนพึงจะได้รับจากรัฐอีกด้วย ธรรมชาติเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป็นเป้าหมายไปในตัว การมีธรรมาภิบาลอาจนำมาสู่การมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ในที่สุดและการมีประชาธิปไตยก็นำมาสู่การมีผลทางสังคมคือมีการพัฒนาประเทศไปในทางที่สร้างความสงบสุขอย่างต่อเนื่องตลอดจนนำมาสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้โดยสันติวิธี

หลักธรรมาภิบาล คืออะไร

ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หากได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น ธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลายด้วยเหตุ เพราะช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงาน อย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้ แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

ปัจจุบันทำให้ประชาชนเริ่มมีความสนใจตื่นตัวเกี่ยวกับธรรมาภิบาลยิ่งขึ้น และเป็นที่ยืนยันว่าหากประเทศไทยมีการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้กับการปฏิบัติงานในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนแล้ว จะทำให้ประเทศมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและเกิดความ เป็นธรรมในสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ธรรมาภิบาลจึงเป็นมิติของกระบวนการพัฒนาใหม่ ในการบริหารงานภาครัฐโดยเน้นบทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐแต่ละระดับมากขึ้น มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส คือ การตรวจสอบได้และอธิบายได้ทุกชั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ (ไชยวัฒน์ คำชู, 2545)

ธรรมาภิบาล หมายถึง กรอบในการบริหารจัดการขององค์การต่าง ๆ ในการบริหารระบบบริษัทก็จะเรียกว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดี(Corporate Good Governance) ในราชการก็เรียกว่า ธรรมาภิบาลภาครัฐ (Public Governance) ซึ่งกรอบการบริหารจัดการนี้มีทั้ง ดีและไม่ดีที่ดี เรียกว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่ไม่ดีเรียกว่า อธรรมาภิบาล (Bad Governance) (ทิพาวดี เมฆสุวรรณ (2543: 4)

ธรรมาภิบาล ทำหน้าที่เป็นกลไก เป็นเครื่องมือและแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือของรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมทางกฎหมาย มีเสถียรภาพมีโครงสร้าง มีกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนโดยมีการเลือกใช้คำที่แตกต่าง เช่น ธรรมาภิบาล ธรรม รัฐ สุประศาสนการ ประชาธิปไตย การปกครองที่ดี การบริหารจัดการที่ดี (ถวิล มาตรฐาน, 2544: 12)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ได้ระบุหลักการของค่านิยม การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างความคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่หากจะมีในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สอดคล้องความเป็นไทยรัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน”

Good governance หมายถึง การกำกับดูแลที่ดีหรือหมายถึง การใช้สิทธิของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเอง โดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหารโดยหัวใจของธรรมาภิบาล คือ โปร่งใส (Transparency) ความยุติธรรม(Fairness) และความรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจ (Accountability) การกำกับดูแลที่ดีมีความ

จำเป็นทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ในกรณีภาครัฐจะเรียกว่า Good political governance ผู้เป็นเจ้าของ คือ ประชาชนซึ่งใช้สิทธิของตนเองเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาเพื่อกำกับดูแล ผู้บริหาร คือ รัฐบาลให้บริหารประเทศในทางที่ถูกต้อง สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่วนในภาคเอกชนเรียกว่า Good Corporate governance ผู้เป็นเจ้าของ คือ ผู้ถือหุ้นใช้สิทธิในการเลือกคณะกรรมการบริษัทเข้าไปทำหน้าที่กำหนดนโยบายคัดเลือกและกำกับดูแลผู้บริหารให้บริหารงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าของบริษัทตามเจตนารมณ์ของผู้ถือหุ้น (วรภัทร โตรระเกษม, 2542:13)

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้การบริหารงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข โดยเน้นการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรม ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรอบเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทางและวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่เรียกว่า สังคมที่ประกอบด้วยธรรม เป็นสังคมที่ใช้หลักธรรมาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจในทุกกรณีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ลักษณะของธรรมาภิบาล

- บุญเสริม วิสกุล (2547, หน้า 67) ได้กล่าวถึง ลักษณะขององค์การธรรมาภิบาล ดังนี้
1. มีอุดมการณ์และเป้าหมายที่สูงส่ง
 2. มีการดำเนินการที่เรียบร้อยสู่เป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ
 3. การบริหารงานไม่สับสน ข้าราชการมีความรักสามัคคีภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงานทุกหน่วยงานร่วมมือกันทำงาน มีเป้าหมายที่ร่วมกัน
 4. มีความเที่ยงธรรมในการบริหารงาน ทั้งที่เป็นการบริหารงานภายในหน่วยงานและกรณีที่เป็นการบริหารที่กระทบถึงผู้รับบริการ
 5. ซื่อตรง โปร่งใส อย่างเสมอต้นเสมอปลาย เปิดเผยได้ ไม่ทำงานแบบผักชีโรยหน้า มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ให้บริการที่ดีแก่ประชาชน และเป็นที่ยอมรับได้ทุกกรณีที่มีปัญหา
 6. ซื่อเสียงที่ดีในทุก ๆ เรื่อง เป็นที่ยอมรับโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่หน่วยงานอื่นได้

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล จะต้องมึลักษณะเป็นแนวทางที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานระบบกลไกเป็นทั้งเหตุและผลมีความเที่ยงธรรมในการบริหารงาน ซึ่งทำให้การ

บริหารกิจการบ้านเมืองมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องในการร่วมมือกัน

องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ระบุถึงหลักการสำคัญของธรรมาภิบาลทั้งในระดับประเทศ ระดับภาครัฐ และระดับองค์กรไว้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นการตรากฎหมาย และกฎข้อบังคับให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่อำนาจใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม (Morality) เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือ เน้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยันอดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกองค์การให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก

4. หลักการมีส่วนร่วม (Public Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ

5. หลักความรับผิดชอบ (Accountability) เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า (Cost Effectiveness) เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัด ใช้องค์กรอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542) กำหนดองค์ประกอบของธรรมาภิบาลซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมประจำปีระหว่างส่วนราชการร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน(ก.พ.) เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 ไว้ดังนี้

1. หลักนิติธรรม หมายถึง กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดี และลงโทษคนไม่ดีได้ มีการปฏิรู้อย่างสม่ำเสมอ เหมาะสมกับสถานการณ์ ยุติธรรมโปร่งใส ตรวจสอบได้

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการต่างๆ ให้มีคุณภาพชีวิตในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ สังคมมีวินัยอยู่อย่างสันติสุข

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง รัฐสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เจ้าหน้าที่มีการใช้ดุลยพินิจที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผย

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ได้รับผลกระทบเกิดความพึงพอใจ ร่วมแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ร่วมทั้งคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมาย มีความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ และการร้องเรียนมีจำนวนลดลง

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ และการทำงานมีประสิทธิภาพทั้งในด้านปริมาณคุณภาพและการประหยัด

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2552) ได้อธิบายว่าตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 มาตรา 3 (1) ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ ต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ คือ

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยตรงชี้ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพ สุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

ที่เป็น ประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ สะดวก และมี กระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแสดงความคิดเห็นการได้ สว่น สาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความ รับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการ แก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจาก การกระทำของตนเอง

6. หลักค้ำค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิด ประโยชน์ สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการ ที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล เป็นขั้นตอนในการบริหารงานที่จัดขึ้นในองค์กรหรือเพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี โดยผู้วิจัยได้สรุปหลักธรรมาภิบาลหลัก 6 หลักการสำคัญ ประกอบไปด้วย คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลัก ความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

ความยั่งยืนของธรรมาภิบาล

องค์กรภาครัฐ เอกชนและทุกๆ ส่วนนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้อย่างกว้างขวางและ ยั่งยืนจำเป็นต้องมีปัจจัยสำคัญหลายๆ ปัจจัย ที่นอกเหนือจากความตระหนักของบุคลากรใน หน่วยงานและผู้บริหารแล้ว คือ ความต่อเนื่องหรือความยั่งยืนของการเป็นประชาธิปไตยและ ความมั่นคงของประเทศ เพราะประชาธิปไตยค่อนข้างเป็นพลวัต เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไป ตามกาลเวลา และตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังมีกรอบภัยภัยถึงความหมายที่ แท้จริงอยู่อย่างกว้างขวาง แต่มิติที่สำคัญของประชาธิปไตยก็คือการแข่งขัน การมีส่วนร่วม และเสรีภาพในทางการเมือง การเป็นประชาธิปไตยและความยั่งยืนของประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งที่ จะช่วยทำให้การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล คงอยู่ได้เนื่องจากตราบไคที่ไม่เป็นเผด็จการ ประชาชนย่อมมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย มีการตรวจสอบ การดำเนินการของรัฐ ทำให้เกิดความโปร่งใส ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนตลอด หน่วยงานต่างๆ มีสำนึกรับผิดชอบ ประชาธิปไตยจึงมีข้อดี คือเป็นวิธีส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของบุคคลกลุ่มต่างๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไขความขัดแย้งแทนการใช้ความรุนแรง กระบวนการ เป็นประชาธิปไตยนำมาสู่การส่งเสริมสันติวิธีในชาติและระหว่างชาติได้ (Boutros-

Ghali,2000, p.106) ประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการลงคะแนนเสียงโดยเท่าเทียมกัน มีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการควบคุมทางนโยบาย มีการแสดงความคิดเห็นของตนเอง มีความอิสระทางความคิด มีความเท่าเทียมกันทางการเมือง ประชาธิปไตยเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการมีธรรมาภิบาล อันที่จริงแล้วธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกันอยู่ ประเทศใดที่มีได้เป็นประชาธิปไตย การมีธรรมาภิบาลคงเกิดขึ้นได้ยากยิ่ง เพราะไม่มีปัจจัยสำคัญของการเป็นธรรมาภิบาล หรือไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นหรือทำให้เกิดขึ้นได้ อาทิเช่น หลักของนิติธรรม นิติรัฐ ผู้มีอำนาจจะใช้กฎหมายเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องมากกว่าเพื่อประชาชนโดยรวม ทั้งนี้เพื่อให้คงความมีอำนาจของตนและพวกต่อไป กฎหมาย กฎระเบียบต่างๆจึงเป็นไปเพื่อกำจัดฝ่ายตรงข้ามเสียมากกว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเกิดขึ้นยากมากเพราะตราบใดที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของภาครัฐได้ ตราบนั้นผู้มีอำนาจสามารถทำงานได้ยากยิ่ง เพราะต้องคอยตอบคำถาม ต้องให้ข้อมูล ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนกลุ่มต่างๆ มาร่วมรับรู้ ตัดสินใจ และที่สำคัญหากใช้หลักการนี้มากๆ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หรือถอดถอน อาจนำมาสู่การหลุดจากอำนาจได้ ทั้งนี้ธรรมาภิบาลจะยั่งยืนต้องมีประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและความยั่งยืนของประชาธิปไตยจะเกิดได้ต้องมีประชาชนมีจิตสำนึก และพฤติกรรมในการเป็นประชาธิปไตย มีความเชื่อมั่นสถาบันประชาธิปไตยมีประสิทธิภาพทางการเมืองของประเทศ มีทุนทางสังคมสูง มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ผู้นำเป็นผู้แทนประชาชนอย่างแท้จริง มาจากการเลือกตั้งของประชาชน

การบริหารงานภาครัฐ

การบริหารงานภาครัฐ การบริหารรัฐกิจหรือการบริหารจัดการภาครัฐเป็นเรื่องของการที่รัฐบาลไม่ควรบริหารงานในลักษณะองค์กรธุรกิจ แต่เป็นการบริหารงานด้วยการยึดหลักประชาธิปไตย หลายประเทศในโลกกำลังดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของหลักการนี้ และมีการยอมรับในแนวทางการทำงานที่ยึดหลักประชาธิปไตยมากขึ้น มีการให้ความสำคัญกับเรื่องต่างๆ หลายเรื่อง การบริหารรัฐกิจแบบเดิม ๆ เป็นเรื่องที่รัฐบาลให้ความสนใจอยู่ที่การให้บริการโดยผ่านหน่วยงานของรัฐ มีการกำหนดนโยบายสาธารณะ มีการบริหารงาน และมีการปฏิบัติตามนโยบาย ที่อาจมีเรื่องทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง และนักบริหารรัฐกิจจะเป็นเพียงผู้มีส่วนบทบาทในการปฏิบัติตามนโยบายเสียมากกว่า ผู้บริหารจะรับผิดชอบต่อนักการเมือง ที่ถูกเลือกเข้ามาตามวิถีประชาธิปไตยมากกว่ารับผิดชอบต่อประชาชน มีเรื่องของการรายงานตามลำดับชั้นในการทำงานตามแผนงาน และโครงการต่าง ๆ มีการควบคุมโดยผู้บริหารระดับสูง ๆ ต่อไป ค่านิยมสาธารณะจะเป็นเรื่องของประสิทธิภาพและการมีเหตุผล องค์กรจะ

ดำเนินการไปด้วยระบบปิดเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีจำกัด บทบาทของนักบริหารจึงเป็นเพียงการวางแผน จัดองค์กร การจัดหา บุคคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการทำงบประมาณ ซึ่งสิ่งที่กล่าว มานี้ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้บริหารในองค์กรของรัฐต่างดำเนินการกันอยู่เป็นปกติ เมื่อพิจารณาหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ที่กล่าวแล้วจะพบว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นหัวใจของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่นี้ เพราะประชาชนมีฐานะของการเป็นพลเมือง การเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วม การทำงานอย่างโปร่งใสการทำงานที่มีหลักการ การยึดหลักนิติธรรมจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐ

การบริหารภาครัฐด้วยหลักธรรมาภิบาลเป็นข้อเสนอสำคัญในทางรัฐประศาสนศาสตร์ สืบเนื่องจากกระแสปฏิรูประบอบราชการในหลายประเทศ ธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ เน้นการปฏิรูปวัฒนธรรมการทำงานในระบบราชการ ด้วยการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์และ ค่านิยมในการปฏิบัติงานของข้าราชการในองค์การภาครัฐ การบริหารโดยวัดผลลัพธ์การปฏิบัติ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับของพลเมืองในเรื่องของหน้าที่ การรับผิดชอบรายงาน ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติตามข้อตกลง องค์กรภาครัฐจำเป็นต้องมีสิ่งที่เรียกว่า บรรษัทภิบาล เช่นเดียวกับองค์การภาคเอกชนที่ดำเนินการด้วยหลักธรรมาภิบาลที่ดี เนื่องจากองค์การ ภาครัฐและองค์การภาคเอกชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเลือกในแต่ละวันอยู่ตลอดเวลา รวมถึงความลำบากในการตัดสินใจเมื่อกฎระเบียบกำหนดให้ข้าราชการต้องปฏิบัติอย่างหนึ่ง แต่ความเห็นอกเห็นใจทำให้ข้าราชการเลือกปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง หรืออาจเป็นสถานการณ์ที่นโยบายของหน่วยงานนั้นขัดจริยธรรมด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่จึงเสนอให้เน้นการบริหารจัดการ วัฒนธรรมของหน่วยงานภาครัฐโดยอาศัยความไว้วางใจสาธารณะ และเสนอให้ผู้บริหารและข้าราชการที่มีหลักการร่วมกันสร้างวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจขึ้นแทนที่วัฒนธรรมในการใช้อำนาจควบคุม โดยลดชั้นการบังคับบัญชาลง การจัดการภาครัฐมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของพลเมืองและแนวทางธรรมาภิบาลมากขึ้นทุกขณะ การสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจเกิดขึ้นในการดำเนินการขององค์การทุกประเภท เนื่องจากความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างได้ และทำให้รัฐบาลสามารถสร้างความเชื่อถือต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกรัฐได้

หลักธรรมาภิบาลในการจัดการภาครัฐของนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์คนสำคัญ คือ Rhodes มีคุณลักษณะสำคัญทั้งหมด (Rhodes, R. A. W., 1997) ประกอบด้วย

1. การลดอำนาจความเป็นรัฐลง โดยให้้องค์การภาคเอกชน เข้ามาดำเนินการผลิตสินค้าหรือบริการสาธารณะแทนรัฐหรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับรัฐ อาทิ การแปรรูปกิจการของ

รัฐให้เป็นของเอกชน ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของ ภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารและการปฏิบัติ และทำให้จำนวนของผู้ปฏิบัติงานภาครัฐลดลง

2. การมีคุณสมบัติของบรรษัทภิบาล การนำแนวคิด บรรษัทภิบาลที่เน้นการควบคุม และตรวจสอบบรรษัทมาใช้ในภาครัฐเพราะ ต้องการเพิ่ม ประสิทธิภาพของภาครัฐให้แข่งขัน ได้อย่างมีคุณภาพและรับผิดชอบต่อสังคมเช่น ภาคเอกชน

3. การใช้แนวทางของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ เป็นการนำเอาเทคนิคการบริหาร จัดการในภาคเอกชนมาใช้ในภาครัฐ เช่น ตัวชี้วัดผลการ ปฏิบัติงาน การบริหารที่เน้นผลลัพธ์ การทำบัญชีงบประมาณแบบมุ่งผลการปฏิบัติ และการใช้แรงจูงใจทางการตลาดในการ บริการสาธารณะ เช่น การจัดจ้าง บุคคลภายนอกมาทำการแทน (Outsource) หรือการให้ ทางเลือกเพิ่มขึ้นแก่ประชาชนในการ มาใช้บริการสาธารณะ

4. การมีธรรมาภิบาลที่ดี การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นความหมายและ แนวทางปฏิบัติที่กำหนดโดยองค์การระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศ กำลังพัฒนาที่ประสบ ปัญหาและมารับความช่วยเหลือถือปฏิบัติ เช่น ธนาคารโลกหรือกองทุนการเงินระหว่าง ประเทศ

5. การอาศัยระบบการติดต่อและควบคุมทางสังคม การนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นหลัก ธรรมาภิบาลในความหมายที่เห็นว่า ในสังคมหรือรัฐหนึ่ง ๆ มีพลเมืองซึ่งเป็นตัวแสดงจำนวน มากจากหลายภาคส่วนที่สามารถมีส่วนร่วมและ ช่วยในการบริหารจัดการภาครัฐได้ โดยที่มี เป้าหมายสาธารณะร่วมกัน

6. การอาศัยเครือข่ายการจัดการด้วยตนเอง ธรรมาภิบาล คือ เครือข่ายระหว่างรัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อให้การบริการสาธารณะ และการจัดการภาครัฐมีประสิทธิภาพ มากขึ้นและธรรมาภิบาลเป็นการปรับปรุงโครงสร้างในการแก้ไขปัญหาด้วยการยินยอมให้ตัว แสดงต่างๆ ได้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ในการบริหารจัดการภาครัฐ

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐเสนอให้ผู้บริหารและข้าราชการที่มี หลักการร่วมกันสร้างวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจขึ้นแทนที่วัฒนธรรมในการใช้อำนาจสั่งการ ควบคุม การจัดการภาครัฐมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของพลเมืองและแนวทางธรรมาภิบาล มากขึ้น ธรรมาภิบาลในการจัดการภาครัฐ มีคุณลักษณะสำคัญคือ การลดอำนาจความเป็นรัฐ ลง การมีคุณสมบัติของบรรษัทภิบาล การใช้แนวทางของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ การมี ธรรมาภิบาลที่ดีการบริหารกิจการบ้านเมือง ที่ดี การอาศัยระบบการติดต่อและควบคุมทาง สังคม และการอาศัยเครือข่ายการจัดการด้วยตนเอง

ความสำคัญของธรรมาภิบาลต่อการบริหารงานภาครัฐ

ธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารภาครัฐในหลายมิติ ดังนี้ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558:28-30)

1. มิติของภาครัฐ

1.1 ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในภาครัฐมีเป้าหมายอยู่ที่การยึดประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติ ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการบริหารภาครัฐอย่างจริงจังมากขึ้นโดยมีการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความรวดเร็ว และประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณมีความคุ้มค่ามากขึ้นซึ่งวัดได้จากความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ

1.2 ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐให้ความสำคัญกับผลสำเร็จหรือผลงานมากกว่าการทำเสร็จ เหมือนเช่นที่ผ่านมาในอดีตการให้ความสำคัญกับผลสำเร็จหรือผลงานทำให้มีความคุ้มค่ามากขึ้นโดยมีการประเมินผลการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีตัวชี้วัด (key performance indicator, KPI) ที่ถูกกำหนดไว้ก่อนการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพึงพอใจของประชาชนนับเป็นตัวประเมินผลที่สำคัญ

1.3 ช่วยให้ระบบการบริหารภาครัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้มากขึ้นโดยมีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบของภาครัฐให้รัดกุมและเปิดเผยต่อสาธารณะให้รับรู้ กันทั่วไปเช่น การมีกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ การมีกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามฮั้วประมูลงานของภาครัฐ เป็นต้น รวมถึงมีองค์กระอิสระในการกำกับ ตรวจสอบการปฏิบัติงาน ของภาครัฐ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจ เงินแผ่นดิน เป็นต้น

1.4 ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐมีความตระหนักถึงความ สำคัญรับผิดชอบ (accountability) ต่อประชาชนและองค์กรมากขึ้น ซึ่งความ สำคัญรับผิดชอบมีส่วนทำให้การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐมีการระมัดระวัง การกระทำที่มีผลต่อสาธารณะหรือประชาชนมากขึ้น และหากเกิดข้อผิดพลาดขึ้นก็ต้องพร้อมที่จะรับผลของการกระทำนั้นโดยไม่หลบเลี่ยงหรือโยนความผิดให้บุคคลอื่นหรือนิ่งเฉย

1.5 ช่วยทำให้ระบบราชการเป็นระบบเปิดและเปิดโอกาส ให้ประชาชนมีช่องทางมีส่วนร่วมในการบริหารภาครัฐอย่างหลากหลายและ เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ระบบบริหารภาครัฐในอดีต มักเป็นระบบที่ปิด โดยประชาชนไม่รู้ข้อมูลข่าวสารในการบริหารงานของภาครัฐมากนักและ ข้อมูลส่วนใหญ่ถูกพิจารณาว่า ไม่เปิดเผยหรือเป็นความลับ แต่เมื่อมีการนำ แนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้ทำให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ และให้สิทธิแก่ประชาชนในการยื่นขอข้อมูลข่าวสารจาก หน่วยภาครัฐได้ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น

ต่อสาธารณะผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารหรือ เว็บไซต์ของหน่วยงาน เป็นต้น และประชาชนยังมีช่องทางในการร้องเรียน การเสนอความคิดเห็นผ่านทางช่องทางต่างๆ ของรัฐอีกด้วย

1.6 ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐยึดกฎหมายเป็นหลัก ในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าการใช้ดุลพินิจหรือตามอำเภอใจ โดยมีการวาง มาตรฐานการปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจหรือแต่ละงานไว้ชัดเจนทำให้การใช้ กฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนอาจลดลงไป

1.7 ทำให้ระบบบริหารภาครัฐเป็นตัวขับเคลื่อนนโยบาย รัฐบาลและ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพมากขึ้นส่งผลให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้นโดยมีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

1.8 ทำให้บุคลากรภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญของ คุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะเป็นผู้ให้บริการ ประชาชนมิใช่เจ้านายของประชาชนหรือผู้มีสถานภาพที่เหนือกว่า ประชาชน

2. มิติภาคประชาชน

2.1 ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐได้มากขึ้นเนื่องจาก ระบบราชการได้เปิดกว้างมากขึ้นอันเป็นผลมาจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ

2.2 ทำให้ประชาชนมีความตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ของ พลเมืองมากขึ้นหลังจาก ได้รับข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐและแหล่งอื่นๆ มากขึ้น และเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร ภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 ทำให้ประชาชนได้รับบริการที่รวดเร็วมากขึ้นอันเป็น ผลมาจากการปรับรื้อ กฎหมาย กฎระเบียบต่าง (deregulation) ทำให้มีการ ลดขั้นตอนและระยะเวลาการ ดำเนินการลงไปมาก และภาครัฐได้ตอบสนอง ความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยยึดประชาชนเป็น ศูนย์กลางเช่น การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ ในการให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ตลอดเวลา

2.4 ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของระบบ บริหารภาครัฐ โดยเฉพาะประเด็นการคอร์รัปชัน การใช้อำนาจไม่เป็นธรรม เนื่องจากประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักมากขึ้นรวมถึงมี การใช้สิทธิพลเมืองในการเรียกร้อง ร้องเรียน และฟ้องร้องต่อศาลในกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิ

3. ภาคธุรกิจเอกชน

3.1 ทำให้การบริหารกิจการธุรกิจได้รับความสะดวกรวดเร็วมากขึ้นส่งผลให้ การแข่งขันเชิงธุรกิจดำเนินไปได้ด้วยดี

3.2 ทำให้ต้นทุนทางธุรกิจเป็นไปตามต้นทุนที่แท้จริงเนื่องจากภาครัฐมีความโปร่งใสในการดำเนินงานมากขึ้น มีการเรียกรับผลประโยชน์น้อยลง

3.3 ทำให้ประเทศชาติสามารถแข่งขันทางธุรกิจในเวทีการค้าโลกได้อย่างไม่เสียเปรียบโดยมีการบริหารภาครัฐเป็นตัวสนับสนุนเอื้ออำนวยควบคู่กับภาคธุรกิจเอกชน

สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา ต้องเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญร่วมกันดำเนินการอย่างบูรณาการ ในการกล่อมเกล่าเด็กและเยาวชนไทยให้เป็น “คนดี” ของสังคมเพื่อผลิตคนที่ดีเข้าสู่ระบบบริหารงานภาครัฐและสังคมโดยรวม (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558: 55)

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารภาครัฐเป็นอย่างยิ่ง ทั้งช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในภาครัฐมีเป้าหมายอยู่ที่การยึดประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลักช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐให้ความสำคัญกับผลสำเร็จขององค์กรเป็นหลัก ช่วยให้ระบบการบริหารภาครัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้มากขึ้น ทำให้การบริหารกิจการภาคเอกชนได้รับความสะดวกรวดเร็ว มากขึ้นส่งผลให้การแข่งขันเชิงธุรกิจดำเนินการไปได้ด้วยดี และทำให้ประเทศชาติสามารถแข่งขันทางธุรกิจในเวทีการค้าโลกได้อย่างมีเสถียรภาพเป็นอย่างสูง

บทสรุป

หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐและการพัฒนาองค์กรภาครัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยเครื่องมือกลไกที่สำคัญที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) องค์กรภาครัฐควรตระหนักถึงความสำคัญต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการ บริหารงานภาครัฐทั้ง 6 หลักการ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักมีส่วนร่วม โดยการบริหารงานภาครัฐและการพัฒนาองค์กรภาครัฐยุคใหม่ให้เป็นไปในทิศทางที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรภาครัฐทุกองค์กรต้องประสานพลังเพื่อดำเนินการบริหารงานภาครัฐและพัฒนาองค์กรภาครัฐสู่การเป็นองค์กรบริหารงานภาครัฐยุคใหม่แห่งธรรมาภิบาลสู่กลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทย New Normal

เอกสารอ้างอิง

- ไชยวัฒน์ คำชู. (2545). *ธรรมมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: น้ำฝน.
- ถวิล มาตรเหลี่ยม. (2544). *การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ*, กรุงเทพฯ :
เสมาธรรม.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2545). *โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาต้นนวัตกรรมระบบ
บริหารจัดการที่ดี*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทิพาวิดี เมฆสุวรรณค์. (2543). *สามประสานในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. นานาสาระจาก
รวมพลังเพื่อการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. นนทบุรี: สถาบัน
พัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2545). *ธรรมมาภิบาลในองค์กรอิสระ*. เอกสารประกอบการบรรยาย
วันที่ 8 มิถุนายน 2545, นนทบุรี สถาบันพระปกเกล้า.
- _____. (2552). *การกำกับดูแลองค์กรที่ดี*. เอกสารประกอบการบรรยาย ณ ห้อง ประชุม
คณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี กรุงเทพฯ: (เอกสารอัดสำเนา)
- บุญเสริม วิสกุล. (2547). *ธรรมมาภิบาลกับการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการ
บ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 63 ง. กรุงเทพฯ: สำนัก
นายกรัฐมนตรี.
- วรภัทร โตธนะเกษม. (2542). *พฤติกรรมกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). (ร่าง) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพฯ: สภาพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2542). *คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการ
บ้านเมืองและสังคมที่ดีตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบ
บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กองกลาง
สำนักงาน ก.พ..
- Boutros-Ghali, Boutros. (2000). "An Agenda for Democratization," in *Global
Democracy*, Barry Holden (ed.), New York: Routledge.
- Rhodes, R.A.W. (1997). *Understanding Governance: Policy Networks, Governance,
Reflexivity, and Accountability*. Maidenhead: Open University Press.